

Primärenergi bokslut

2017

Växjö Energi

2018-07-06

Primärenergibokslutet har tagits fram av Profu AB i samarbete med Växjö Energi under våren 2018.

Profu är ett oberoende forsknings- och utredningsföretag inom områdena energi, avfall och miljö. Företaget grundades 1987 och har idag kontor i Göteborg och i Stockholm med totalt 22 medarbetare.

Mer information om företaget Profu och primärenergibokslut ges på www.profu.se. Eller kontakta:
Johan Sundberg, 070-6210081, johan.sundberg@profu.se
Mattias Bisailon, 070-364 93 50, mattias.bisailon@profu.se

Primärenergibokslut 2017

Växjö Energi

Innehåll

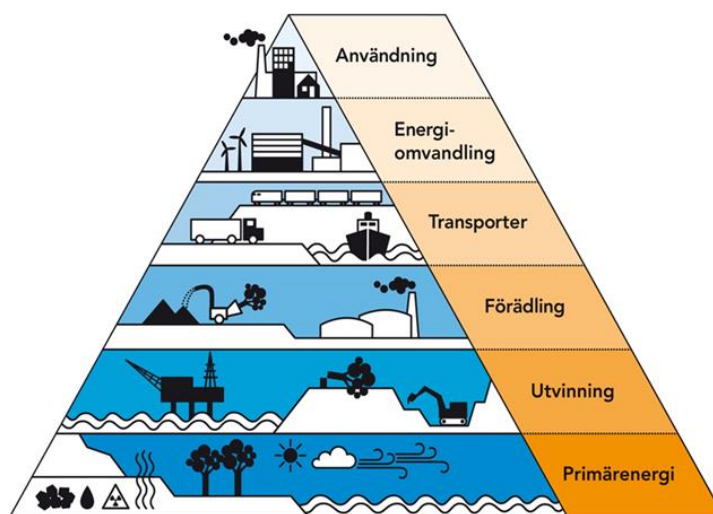
Växjö Energis primärenergi i korthet	3
Växjö Energis verksamhet minskar användningen av primärenergi!	3
Förändrad användning av primärenergi mellan 2014 och 2017	6
Hur beräknas primärenergin?	7
Konsekvens- och bokföringsmetoden	7
Metodik i denna rapport - Konsekvensprincipen	9
Systemavgränsning	10
Hur värms bostäder och lokaler om vi inte har fjärrvärme?	10
Vilken primärenergipåverkan ger elproduktionen?	11
Primärenergi för biobränsle	11
Modellberäkningar	12
Resultat	13
Primärenergibokslut 2017	13
Primärenergi ur ett värmekundsperspektiv	16
Primärenergianvändningen beräknad med andra metoder .....och ansatser	17
Referenser	19

Växjö Energis primärenergi i korthet

Användningen av primärenergi lyfts fram, tillsammans med klimatpåverkan, som ett viktigt mått för att visa hur energiföretagen presterar och utvecklas i ett övergripande miljöperspektiv. Mer precist används ofta primärenergi som ett mått för att visa hur resurseffektiva företagen är.

Primärenergi definieras som den totala energimängd som går åt för att producera nyttig energi för slutanvändaren, från utvinning av själva energiråvaran till levererad nyttighet. Med andra ord är primärenergi den jungfruliga energin som finns som naturresurser (t.ex. stenkol, råolja, sol, vind) och som inte har omvandlats av människan till någon ny form av energi (t.ex. elektricitet, fjärrvärme, pellets), se figur 1.

Figur 1: Primärenergi (längst ner i pyramiden) är den totala användningen av energi som utnyttjas när vi som användare (högst upp i pyramiden) använder energi. Primärenergi speglar därmed den totala resursanvändningen från vår energianvändning.

Man kan relativt enkelt visa att vår slutanvändning av energi har gett upphov till en betydligt större energianvändning på grund av förluster uppströms i de olika produktionsleden. Man kan därmed inse att vår slutanvändning av energi och våra val av energieffektiviseringar, uppvärmningsform m.m. bör studeras och jämföras med hjälp av primärenergianvändningen. Att utvärdera hur primärenergin påverkas av olika åtgärder är betydligt mer relevant än att enbart analysera påverkan på slutanvänd energi. Det finns olika metodik för att beräkna primärenergi och denna rapport följer metodiken enligt rapporten "Primärenergi för energiföretag" (Profu 2016).

Växjö Energis verksamhet minskar användningen av primärenergi!

Man kan förvänta sig att alla företag som producerar tjänster och varor också bidrar till att öka användningen av primärenergi. Oavsett vilka produkter som tillverkas och säljs kommer företagen att använda energi, råvaror, transporter etc. och därmed är det uppenbart att företagen även bidrar till en ökad användning av primärenergi. Inte minst gäller detta ett energiföretag som Växjö Energi som processar en stor mängd bränslen för el- och värmeproduktion. Trots detta redovisas i detta primärenergi bokslut att Växjö Energis bidrag till primärenergianvändningen är negativ, dvs. att användningen av primärenergi är lägre med Växjö Energis verksamhet än utan. Totalt bidrog Växjö Energi till att minska användningen av primärenergi med drygt 614 GWh under 2017.

Att primärenergianvändningen minskar så pass kraftigt beror på att beräkningarna även tar hänsyn till hur Växjö Energis verksamhet påverkar samhället i stort. De grundläggande nyttigheter som produceras av Växjö Energi och som efterfrågas i samhället, dvs. värme, el och kyla kommer att efterfrågas oavsett om Växjö Energi finns eller inte. Och vi vet att alternativ produktion av dessa nyttigheter också kommer att ge upphov till en användning av primärenergi. Att ersätta andra och sämre alternativ har varit, och är fortfarande, en av orsakerna till att vi har kommunala energiföretag. Att primärenergianvändningen minskar innebär att Växjö Energi producerade de efterfrågade nyttigheterna med lägre användning av primärenergi än den alternativa produktionen¹ under 2017.

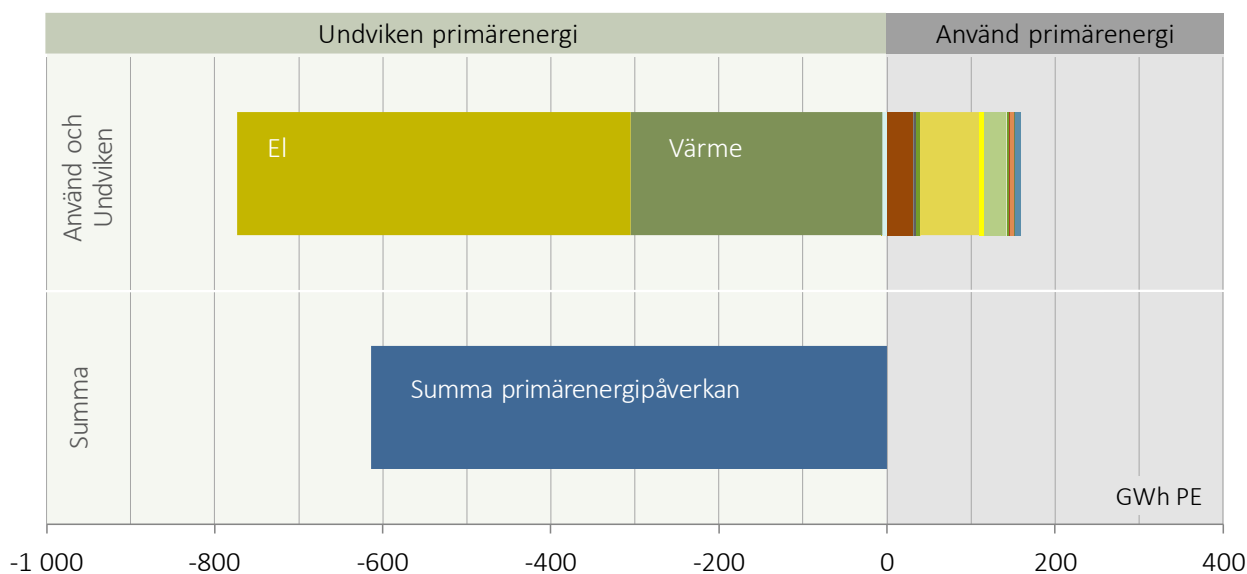
” Totalt bidrog Växjö Energi till att minska användningen av primärenergi med drygt 614 GWh under 2017 ”

Huvuduppgiften för ett primärenergibokslut är dock inte att jämföra sig med andra produktionsalternativ för de efterfrågade nyttigheterna i samhället utan att vara ett verktyg för hur man inom företagets egen verksamhet ytterligare kan minska användningen av primärenergi. Det finns en potential till förbättringar och med hjälp av regelbundna primärenergibokslut kan effekterna av ytterligare åtgärder följas upp och redovisas (se t ex jämförelsen mellan 2014 och 2017 i denna rapport). En minst lika viktig uppgift för primärenergibokslutet är att redovisa fakta för den externa kommunikationen. Att ge kunder och övriga intressenter kunskap om företagets övergripande primärenergipåverkan i samhället är betydelsefullt, speciellt när Växjö Energis produkter jämförs mot andra möjliga alternativ.

I figur 2 visas Växjö Energis primärenergipåverkan för 2017 uppdelat i två grupper; **använd** och **undviken primärenergi**. Som nämnts tidigare så används primärenergi för Växjö Energis verksamhet. Dessutom kan man tack vare energiproduktionen undvika annan primärenergianvändning utanför Växjö Energi och detta redovisas som undviken primärenergi. Man kan konstatera att summan av undviken primärenergi är tydligt större än summan av använd primärenergi och nettoeffekten redovisas i den sista gruppen **Summa primärenergipåverkan**.

---

¹ Den alternativa produktionen utgörs av realistiska och ekonomiskt konkurrenskraftiga alternativ. Om valet av alternativ metod och dess prestanda inte är självklar har det mest klimateffektiva alternativet valts för att säkerställa att inte energiföretaget överskattar klimatnyttan av sin egen verksamhet.

Figur 2. Växjö Energis sammanlagda primärenergipåverkan 2017. Primärenergien är uppdelad på använd primärenergi på grund av Växjö Energis egen verksamhet och undviken primärenergi till följd av de nyttigheter som Växjö Energi genererar. Summan av all primärenergianvändning är negativ vilket innebär att det används mindre primärenergi med Växjö Energis egen verksamhet än utan. Totalt bidrog Växjö Energi till att minska primärenergianvändningen med drygt 614 GWh under 2017. Observera att primärenergi för sekundära träbränslen, pellets och briketter inte ingår (förutom hjälpenenergi för att få fram bränslet) eftersom sekundära träbränslen och råvarorna till pellets och briketter år 2017 bedömts ha fallit som restprodukter vid produktion av sågat timmer, massa och papper oberoende av efterfrågan av bränslen.

Använd primärenergi visar den primärenergianvändning som Växjö Energis egen verksamhet ger upphov till. Här återfinns framförallt primärenergi från Växjö Energis användning av bränslen men även transporter, arbetsmaskiner, mm. I denna grupp är användningen av primärenergi för torv och el de största grupperna.

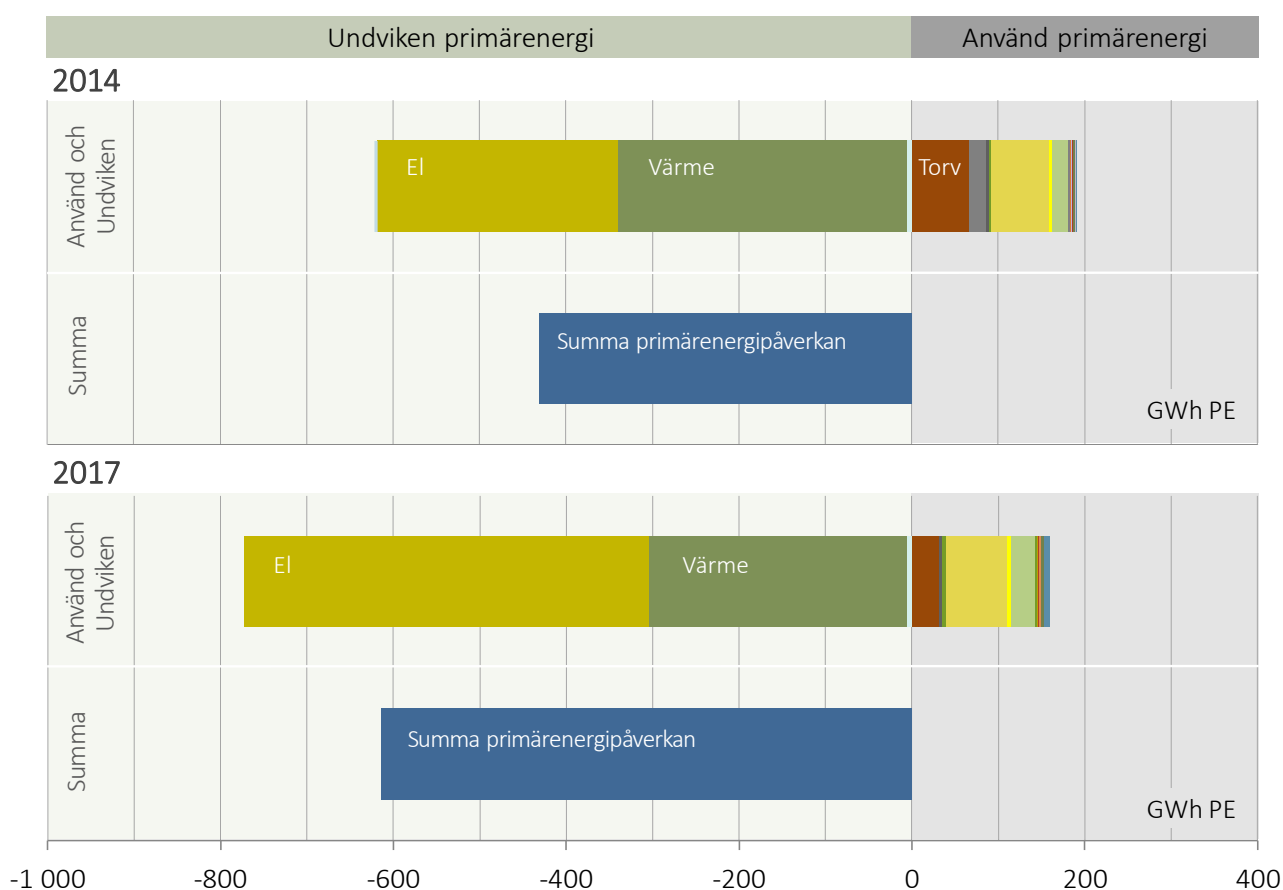
Undviken primärenergi är primärenergianvändning som undviks genom Växjö Energis produkter. För Växjö Energis verksamhet så ger produkterna levererad värme och el störst påverkan. I denna grupp redovisas undviken primärenergianvändning från alternativ produktion av dessa nyttigheter. Primärenergianvändning från alternativ elproduktion har beräknats med hjälp av modeller för det nordeuropeiska elsystemet. Genom att studera konsekvenserna av att ta bort Växjö elproduktion, dvs beräkna vilka andra produktionsslag som ersätter den förlorade elproduktionen så kan den resulterande undvikna primärenergianvändningen från elproduktionen beräknas. På samma sätt studeras hur bostäder och lokaler värms upp om inte fjärrvärme fanns tillgängligt och därmed kan undviken primärenergianvändning för en alternativ individuell uppvärmning beräknas.

Förändrad användning av primärenergi mellan 2014 och 2017

Det senaste primärenergiklimatbokslutet som gjordes avsåg år 2014. Under 2015 startades Växjö Energis nya bibränsleeldade kraftvärmeverk. Anläggningen förändrade kraftigt Växjö Energis produktionsmix vilket bland annat resulterat i att man kunnat minska användningen av fossila bränslen, torv och olja. Detta har fått stor betydelse för Växjö Energis samlade primärenergipåverkan. Den största förändringen ges från den kraftigt ökade elproduktionen. Det nya kraftvärmeverket producerar el från ett förnyelsebart bränsle vilket till stor del ersätter fossil kraftverksproduktion i det nordeuropeiska elnätet. För primärenergi bokslutet i sin helhet ges mycket tydliga positiva effekter för utvecklingen mellan 2014 och 2017 vilket illustreras i figur 3. I figuren jämförs primärenergi boksluten för år 2014 och år 2017. Mellan dessa år har den använda primärenergin minskat samtidigt som undviken primärenergi ökat tydligt. Förbättringen motsvarar en minskad användning av primärenergi i samhället på drygt 180 GWh.

” Förbättringen mellan 2014 och 2017 motsvarar en minskad användning av primärenergi i samhället på drygt 180 GWh!

”

Figur 3. Växjö Energis sammanlagda primärenergi påverkan 2014 och 2017. Primärenergin är uppdelad på använd primärenergi på grund av Växjö Energis egen verksamhet och undviken primärenergi till följd av de nyttigheter som Växjö Energi genererar. Summan av all primärenergianvändning är negativ vilket innebär att det används mindre primärenergi med Växjö Energis egen verksamhet än utan. Totalt bidrog Växjö Energi till att minska primärenergianvändningen med drygt 431 GWh under 2014 och drygt 614 GWh under 2017.

Hur beräknas primärenergipåverkan?

Läsanvisning:

I detta kapitel beskrivs övergripande hur primärenergipåverkan har beräknats för Växjö Energis primärenergibokslut. Dels presenteras konsekvensmetoden som ligger till grund för alla beräkningar och dels presenteras några delar som får stor betydelse för Växjö Energis primärenergibokslut. Beskrivningen är ett axplock av några väsentliga delar och ger en introduktion till efterkommande resultatpresentation. En detaljerad beskrivning för de antagande och principer som används vid beräkningarna återfinns i rapporten *"Primärenergi för energiföretag"* (Profu 2016).

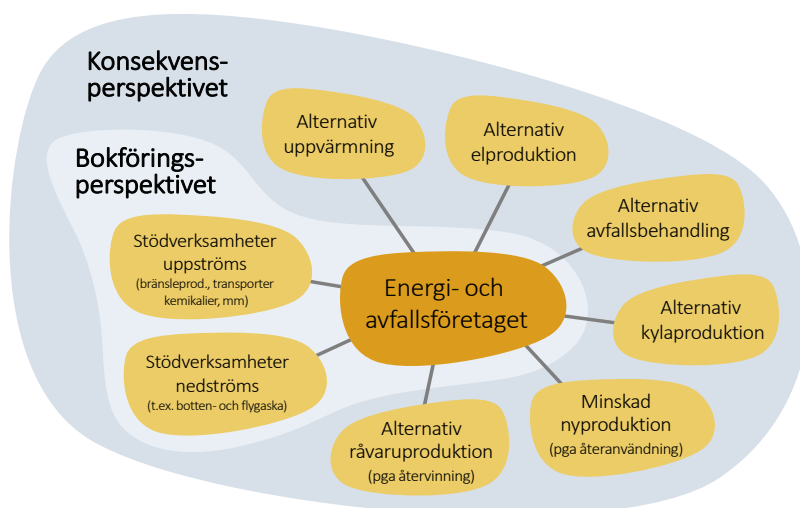
Det går med relativt god precision att beskriva primärenergipåverkan från de olika typer av verksamheter som finns i ett energiföretag. Det kan ibland vara komplicerat men kunskapen om olika typer av primärenergipåverkan finns. En svårighet med beräkningarna är att man behöver studera ett mycket stort system eftersom man behöver följa alla energi- och materialflöden som levereras både till och från företaget. Genom senare års forskning finns det beräkningsmodeller, systemstudier och miljödatabaser som kan användas för denna uppgift vilket väsentligt underlättar arbetet.

Konsekvens- och bokföringsmetoden

Även om man kan beräkna all primärenergipåverkan så finns ändå metodsvårigheter som kräver extra uppmärksamhet. Ett problem som uppstår är att de frågor som man vill få besvarade angående primärenergipåverkan ibland behöver olika typer av beräkningar och metodansatser.

De två typerna beskrivs nedan och benämns som primärenergibokslut enligt "konsekvensprincipen" och "bokföringsprincipen". För merparten av de frågor som ett energiföretag är intresserad av räcker det med ett primärenergibokslut enligt "konsekvensprincipen". De resultat som presenteras i rapporten är därför också framtagna enligt "konsekvensprincipen". För vissa mer avgränsade frågor kan det vara relevant att tillämpa "bokföringsprincipen".

Den tydligaste skillnaden mellan dessa två principer är att miljövärderingen inte omfattar samma tekniska system. Bokföringsprincipen fokuserar på företagets direkta primärenergianvändning. Konsekvensprincipen omfattar ett betydligt större system där man även följer primärenergipåverkan från energiföretagets produkter och tjänster. Skillnaden i systemgräns illustreras i figur 4.

Figur 4: Skillnaden i systemgräns för miljövärdering enligt konsekvensprincipen och bokföringsprincipen. Konsekvensprincipen omfattar hela det tekniska systemet som bokföringsprincipen studerar samt även konsekvenser från företagets produkter och tjänster.

Konsekvensprincipen

Med hjälp av en konsekvensanalys kan ett företags totala primärenergipåverkan beskrivas. Principen går ut på att studera vilka konsekvenser som företagets verksamhet ger upphov till i samhället. Man tar hänsyn till att företaget producerar nyttigheter som efterfrågas i samhället och man tar därmed även hänsyn till hur dessa nyttigheter hade producerats om företaget skulle upphöra med sin verksamhet. Om företaget kan ersätta annan och ur primärenergisynpunkt sämre produktion av nyttigheterna kan primärenergibokslutet redovisa en minskad primärenergianvändning.

Med ett primärenergibokslut enligt konsekvensprincipen så kan företaget;

- studera företagets totala nettobidrag till primärenergianvändningen i samhället
- peka på verksamhetsområden som är betydelsefulla för primärenergipåverkan, både för minskad och ökad primärenergianvändning.
- mäta och följa effekten av genomförda förändringar

Det finns flera metodaspekter kring konsekvensprincipen som man behöver beakta. En utförlig beskrivning av dessa ges i Profu (2016). Konsekvensprincipen för primärenergibokslut är framtagen av Profu men den stöds av den utveckling och forskning som bedrivits under senare år inom miljösystemanalys, både inom området för klimatbokslut^{2 3} och inom området för livscykelanalyser⁴.

Bokföringsprincipen

Med bokföringsprincipen summeras företagets primärenergianvändning. Så långt är beskrivningen samma som för konsekvensprincipen. I bokföringsprincipen tar man dock inte med undviken primärenergi. Ett primärenergibokslut enligt den tidigare konsekvensprincipen är därmed mer omfattande och krävande att ta fram.

Bokföringsprincipen används när;

- företagets primärenergianvändning är en delsumma i ett större sammanhang där summan av alla delar ska redovisas
- primärenergianvändningen ska jämföras mot andra primärenergibokslut som redovisar enligt bokföringsprincipen.
- primärenergianvändningen ska redovisas till Värmemarknadskommittén, Svensk Fjärrvärme.

En annan skillnad mellan de två principerna som får en tydlig påverkan på resultaten är att man vanligtvis redovisar primärenergianvändningen från elsystemet på olika sätt. Detta beskrivs mer utförligt i Profu (2016).

---

² *The Greenhouse Gas Protocol - A Corporate Accounting and Reporting Standard*, revised edition, World Business Council for Sustainable Development, World Resources Institute, may 2013.

³ *GHG Protocol Standard on Quantifying and Avoided Emissions - Summary of online survey results*, The Greenhouse Gas Protocol, <http://www.ghgprotocol.org>, March 2014.

⁴ *Robust LCA: Typologi över LCA-metodik – Två kompletterande systemsyner*, IVL Rapport B 2122, 2014.

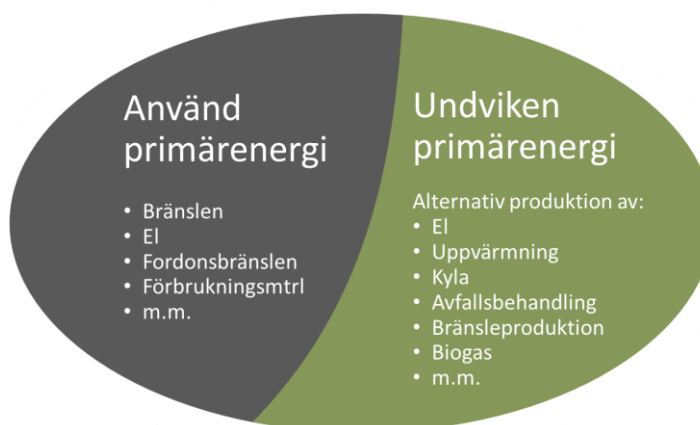
Metodik i denna rapport - Konsekvensprincipen

I denna rapport redovisas resultat enligt konsekvensprincipen. Grunderna för konsekvensprincipen är att, så långt som det är möjligt och rimligt, studera ett företags totala påverkan på primärenergianvändningen i samhället genom att följa vilka konsekvenser som företagets verksamhet ger upphov till. För att bedöma konsekvenserna jämförs energiföretagets primärenergianvändning med en situation där företaget och dess verksamhet tas bort och ersätts med alternativ produktion för de nyttigheter som efterfrågas. Resultatet från analysen besvarar därmed frågan "Hur påverkar energiföretagets verksamhet den totala primärenergianvändningen i samhället?".

I analysen beskrivs hur mycket primärenergi som energiföretagets verksamhet använder. Här ingår exempelvis alla bränslen som används för el- och värmeproduktion, bränslen till fordon, använd el, förbrukningsmaterial, m.m. Med andra ord alla råvaror och produkter som företaget köper och använder i sin verksamhet. Dessa flöden av energi och material in till företaget räknas därefter om med hjälp av primärenergifaktorer för att få fram den totala primärenergianvändningen. Därigenom får man med all energi som används för att få fram dessa bränslen och material och de förluster som finns uppströms i olika produktionsled och transporter.

I analysen ingår även att beskriva vilken primärenergi som undviks. Eftersom energiföretagets produkter och tjänster (fjärrvärme, el, fjärrkyla m.m.) tillgodoser ett behov i samhället ska man även inkludera hur man tillgodoser detta behov med alternativ produktion om energiföretaget inte fanns. På samma sätt som man beräknar använd primärenergi beräknas även hur mycket primärenergi som undviks tack vare dessa produkter och tjänster.

En primärenergianalys enligt konsekvensprincipen är därmed relativt omfattande. Fördelen med att följa alla konsekvenser i omgivningen för både använd och undviken primärenergi är att man kan beräkna ett relevant värde för företagets totala påverkan på primärenergianvändningen och, kanske mer väsentligt, att man på ett klagörande sätt kan utvärdera och redovisa företagets totala påverkan på primärenergianvändningen i det fortlöpande miljöarbetet. De två grupperna och exempel på vad som ingår i grupperna illustreras i figur 5.

Figur 5: Grupperna använd och undviken primärenergi som ingår i konsekvensperspektivet för beräkning av ett energiföretags primärenergipåverkan.

Systemavgränsning

Primärenergibokslutet omfattar Växjö Energis verksamhet. Växjö Energi har en bred verksamhet och levererar flera olika produkter och tjänster som har betydelse för samhällets primärenergianvändning. Detta innebär att beskrivningen bland annat omfattar värmeproduktionen till fjärrvärmesystemet, elproduktion, kylproduktion, avfallsbehandling (RT-flis) och återvinning. Dessa och andra verksamheter ingår i beskrivningen och primärenergibokslutet speglar därmed Växjö Energis totala primärenergipåverkan.

Hur värms bostäder och lokaler om vi inte har fjärrvärme?

En viktig orsak till att vi i Sverige har byggt upp fjärrvärmesystemen har varit, och är fortfarande, behovet av att minska på uppvärmningens totala miljöpåverkan i samhället. Med andra ord är Växjö Energis verksamhet och dess produkter (fjärrvärme och el) i sig åtgärder för att minska primärenergianvändningen. Men det finns även andra mål på verksamheten som exempelvis att tillhandahålla låga uppvärmningskostnader och säkra leveranser.

Om man jämför ett fjärrvärmeföretags produkter med alla andra produkter som efterfrågas och tillverkas i samhället så är det relativt ovanligt att själva produkten är en miljöåtgärd. Vanligtvis handlar miljöåtgärderna istället om att minska primärenergianvändningen från tillverkningen av produkten. Med andra ord så bör åtgärder för att öka eller minska fjärrvärmeproduktionen finnas med i Växjö Energis arbete med primärenergi på samma sätt som åtgärder för att minska primärenergianvändningen i den egna produktionen (val av bränslen, effektiviseringar, ny teknik, m.m.).

Att beräkna nyttan för produkten fjärrvärme är dock inte trivialt. Det är svårt att avgöra hur fjärrvärmens har påverkat primärenergianvändningen, eftersom vi inte vet vilken typ av individuell uppvärmning som annars hade använts för bostäder och lokaler.

I primärenergibokslutet används genomgående samma förutsättningar som i det klimatbokslut som Profu tagit fram åt Växjö Energi (se rapporten "Klimatbokslut 2017 Växjö Energi"). Grundprincipen är att fjärrvärmens ersätts med ekonomiskt konkurrenskraftiga och klimat effektiva alternativ. De antaganden som görs ska därmed säkerställa att man inte favoriserar eller övervärderar fjärrvärmeföretagets nytta. Resultaten visar därmed ett något sämre utfall för fjärrvärmeföretaget jämfört med ett mer troligt utfall.

I tabell 1 presenteras den antagna mixen av alternativ värmeproduktion som har studerats i primärenergibokslutet. I mixen ingår olika typer av värmepumpar och biobränsleeldade panncentraler.

Tabell 1: Värmeproduktion från individuell uppvärmning som ersätter Växjö Energis fjärrvärmeproduktion i det tänkta fallet där hela fjärrvärmeproduktionen upphör.

Andel	Uppvärmningsalternativ
20 %	Biobränsle (pellets). En mindre andel kan tänkas vara solvärme
45 %	Bergvärmepumpar
28 %	Luft-vatten värmepumpar
7 %	Luft-luft värmepumpar

I beräkningarna till de värden som redovisas i tabell 1 antas genomgående full tillgänglighet och hög prestanda för alla uppvärmningsalternativ. Prestanda för den alternativa individuella uppvärmningen har hämtats från *Värmeräknaren*⁵. Värmepumpsprestandan är beroende på utetemperatur och de värden som används gäller för Växjö specifikt. Vidare är prestandan anpassad till att det är befintlig bebyggelse som konverteras, d.v.s. utan installation av lågtemperatursystem i fastigheten. Den senaste versionen av *Värmeräknaren* gäller år 2016 och vi har därför för beräkningarna gällande år 2017 ytterligare förbättrat prestandan för värmepumpar utifrån den tekniska utvecklingen.

Vilken primärenergipåverkan ger elproduktionen?

I beräkningarna för både använd och egenproducerad el används en och samma metod för att beskriva primärenergipåverkan. För använd el belastas Växjö Energi med denna primärenergianvändning och för producerad el krediteras Växjö Energi med en minskad primärenergianvändning. Den primärenergianvändning som används i beräkningarna är den som uppstår när elproduktionen eller elkonsumtionen förändras i **det nordeuropeiska elsystemet** för det år som primärenergibokslutet avser. Om tex elproduktionen skulle upphöra hos Växjö Energi ersätts den produktionen med annan tillgänglig elproduktion. Denna kraftproduktion kallas ibland för "konsekvensel" eftersom det är en beräkning av vilken typ av elproduktion som kommer att tillkomma som en konsekvens av att Växjö Energis elproduktion tas bort. Konsekvenselen är en mix av olika kraftslag som under det studerade året ligger på marginalen i kraftsystemet.

Beräkningarna för konsekvenselen beskrivs i klimatbokslutet för Växjö Energi och fördjupningsrapporten till klimatbokslutet under kapitlet "*Elproduktion och elanvändning*". (I det kapitlet beskrivs även andra förekommande metoder och synsätt för att beskriva den alternativa elproduktionen).

Växjö Energis påverkan på det europeiska elsystemet är marginell. Även om hela företagens elproduktion skulle försvinna så kommer detta endast att ge upphov till en marginell förändring i elsystemet. Vid marginella förändringar ökar (eller minskar) elproduktionen från de anläggningar i systemet som har högst rörlig kostnad. Den alternativa elproduktionen utgörs därigenom av en mix av olika typer av kraftslag. Mixen förändras under året beroende på variationer i efterfrågan och det värde som används i klimatbokslutet är ett medelvärde för den alternativa elproduktionen under det aktuella år som studeras.

Primärenergianvändningen för konsekvenselen år 2017 har beräknats till drygt 1,9 MWh primärenergi/MWh el.

Primärenergi för biobränsle

Som det nämndes inledningsvis finns det olika synsätt och olika metodik för att göra primärenergiberäkningar. En grundläggande skillnad är huruvida frågeställningen som beräkningarna skall svara på avser ett bokföringsperspektiv eller ett konsekvensperspektiv.

En annan faktor som är betydelsefull för Växjö Energi är vilka primärenergifaktorer (PEF-faktorer) som används för biobränslen där det idag råder olika uppfattningar t ex mellan VMK

---

⁵ Värmeräknaren, beräkningsmodell för individuell uppvärmning,
<http://www.svenskfjarrvarme.se/Medlem/Fokusomraden-/Marknad/Varmemarknad/Varmeraknaren/>, Svensk Fjärrvärme 2013

(2017) och SIS (2014). För sekundära träbränslen, pellets och briketter inkluderar VMK's primärenergifaktor (VMK 2017) enbart den hjälpenergi som krävs för att få fram biobränslet. Biobränslet i sig tillskrivs ingen primärenergi eftersom det anses falla som restprodukt vid produktion av sågat timmer, massa och papper. Detta gör att PEF-faktorn blir klart mindre än 1. Tittar man i stället på primärenergifaktorer enligt SIS (2014) så inkluderas både biobränslets energi och hjälpenergin, d.v.s. PEF-faktorn blir > 1. Större delen av det biobränsle som används hos svenska energiföretag är s.k. sekundära träbränslen, dvs olika typer av restprodukter från skogsindustrin. Dessa energiresurser har uppkommit helt oberoende av om de efterfrågas som bränsle eller inte. För biomassa som avverkas i syfte att ta fram biobränsle (energiskog, energigrödor etc) kommer hela energiinnehållet att tas med som primärenergi, detta är så kallat primärt biobränsle.

I beräkningarna för Växjö Energi har vi valt att använda VMKs PEF-faktor eftersom vi bedömer den som mer korrekt ur ett konsekvensperspektiv för år 2017. Detta innebär alltså att de använda biobränsletyperna inte skulle ha utnyttjats för annan användning om Växjö Energi inte använt det år 2017, vilket är rimligt mot läget på biobränslemarknaden i Sverige år 2017 med stabil användning och stabila priser tydligt under de högsta nivåerna som nåddes kallåret 2010 (Profu 2017). Men på sikt kan detta förändras i takt med att biobränsle blir en allt viktigare resurs för att klara de globala klimatåtagandena. Man kan t ex tänka sig att sekundära biobränslen blir en begränsad resurs där minskad användning i en region innebär att biobränsle "friställs" och kan användas för liknande eller annan tillämpning i en annan region och/eller annan sektor (t ex för drivmedelsproduktion).

Modellberäkningar

Tack vare senare års omfattande systemstudier för svenska fjärrvärmesystem har komplicerade och omfattande beräkningar kunnat användas för primärenergiberäkningarna till Växjö Energis primärenergibokslut. Tre modeller som har varit viktiga för analysen i detta projekt är fjärrvärmemodellerna Nova, Martes⁶ ⁷ och energisystemmodellen Markal⁸. Dessa modeller och tidigare studier genomförda med dessa modeller har gett värdefull information om primärenergipåverkan från fjärrvärmesystemet och elsystemet. En del information har även hämtats från forskningsprojekten "Systemstudie Avfall" och "Perspektiv på framtida avfallsbehandling". Det modellkoncept som byggdes upp i dessa projekt har möjliggjort att man kan studera primärenergipåverkan från olika materialflöden.

I denna rapport redovisas varken indata för, eller uppbyggnaden av, dessa beräkningsmodeller. Mer information om dessa arbeten återfinns i fördjupningsrapporten till Växjö Energis klimatbokslut (rapporten "*Klimatbokslut – Fördjupning*").

---

⁶ *Tio perspektiv på framtida avfallsbehandling*, Populärvetenskaplig sammanfattningsrapport från forskningsprojektet "Perspektiv på framtida avfallsbehandling", Waste Refinery, Borås 2013.

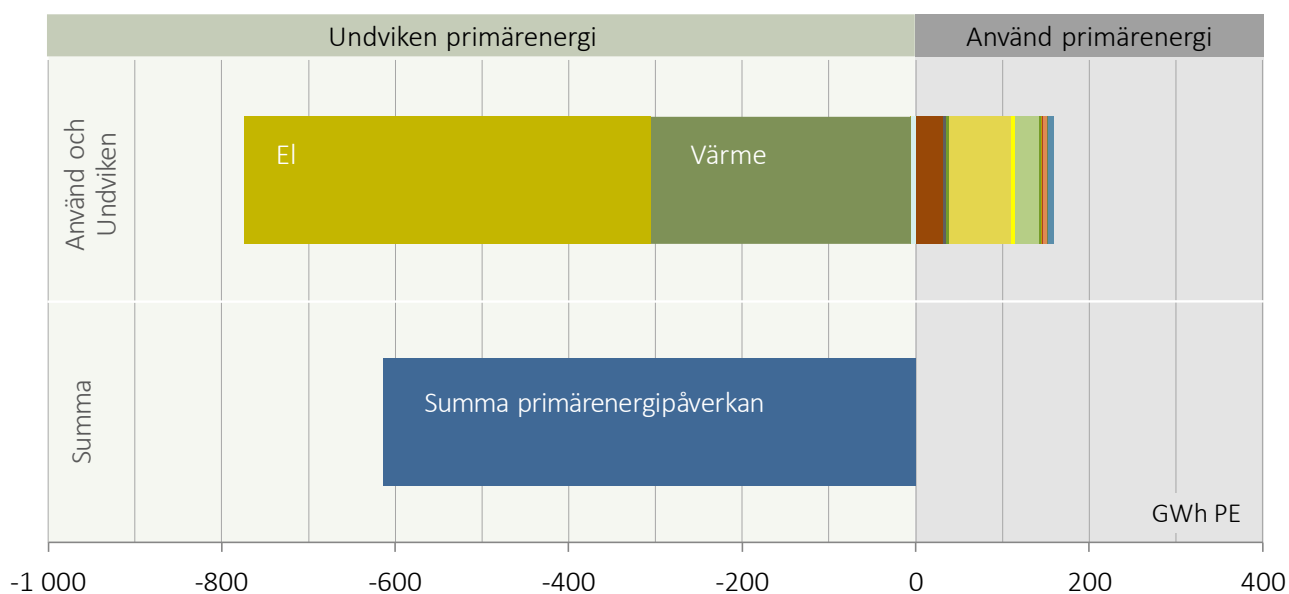
⁷ Fem stycken underlagsrapporter till forskningsprojektet "Perspektiv på framtida avfallsbehandling", Waste Refinery, Borås 2013.

⁸ *Effekter av förändrad elanvändning/elproduktion – Modellberäkningar*, Elforsk rapport 08:30, april 2008

Resultat

Primärenergibokslut 2017

I figur 6 visas Växjö Energis primärenergipåverkan för 2017 uppdelat i två grupper; **använd** och **undviken primärenergi**. Som nämnts tidigare så används primärenergi för Växjö Energis verksamhet. Dessutom kan man tack vare energiproduktionen undvika annan primärenergianvändning utanför Växjö Energi och detta redovisas som undviken primärenergi. Man kan konstatera att summan av undviken primärenergi är tydligt större än summan av använd primärenergi och nettoeffekten redovisas i den sista gruppen **Summa primärenergipåverkan**.

Figur 6. Växjö Energis sammanlagda primärenergipåverkan 2017. Primärenergin är uppdelad på använd primärenergi på grund av Växjö Energis egen verksamhet och undviken primärenergi till följd av de nyttigheter som Växjö Energi genererar. Summan av all primärenergianvändning är negativ vilket innebär att det används mindre primärenergi med Växjö Energis egen verksamhet än utan. Totalt bidrog Växjö Energi till att minska primärenergianvändningen med drygt 614 GWh under 2017. Observera att primärenergi för sekundära träbränslen, pellets och briketter inte ingår (förutom hjälpenenergi för att få fram bränslet) eftersom sekundära träbränslen och råvarorna till pellets och briketter år 2017 bedömts ha fallit som restprodukter vid produktion av sågat timmer, massa och papper oberoende av efterfrågan av bränslen.

I tabell 2 redovisas mer utförligt vilken använd och undviken primärenergi som ingår i de resultat som presenteras i figur 6. I tabellen redovisas resultatet både för år 2014 och år 2017.

Tabell 2. Redovisning av samtliga delar i Växjö Energis primärenergibokslut för 2014 och 2017.

Primärenergi [GWh PE]	2014	2017
Använd primärenergi	190,1	159,0
<i>Bränslen totalt</i>		
Torv	66,9	31,8
Trädbränslen	17,4	26,6
RT-flis	0,6	6,1
Bioolja	0,0	0,1
Pellets/briketter	0,5	0,8
Eo 3-5	22,6	1,0
Eo1	3,9	2,7
RME (biodiesel), Egna fordon och arbetsmaskiner	2,4	5,7
Hjälpel kraftvärmeverk och värmeverk	0,2	0,2
El till kylmaskiner	66,0	70,2
Övrig elkonsumtion	4,6	4,1
Vatten-, sol- och vindkraft	0,1	1,2
Elnät, diesel för reservkraft	0,3	1,2
Kemikalier (uppströms produktion)	0,05	0,04
Elnät, nya ledningar och kablar och elnätsförluster > 3 %	1,3	1,7
Fjärrvärmennät (nya och utbytta ledningar)	0,8	3,4
Tjänsteresor, post, kontorspapper, mm	2,3	2,0
	0,1	0,1
Undvikna primärenergi	-621,2	-773,1
Undvikna alternativ kylproduktion	-5,1	-5,2
Undvikna jungfrulig produktion (pga återvinning)	-0,5	-0,5
Undvikna alternativ uppvärmning av bostäder och lokaler	-333,5	-299,2
Undvikna alternativ elproduktion	-278,8	-468,2
Undvikna elnätsförluster	-3,3	0,0
Summa primärenergipåverkan	-431	-614

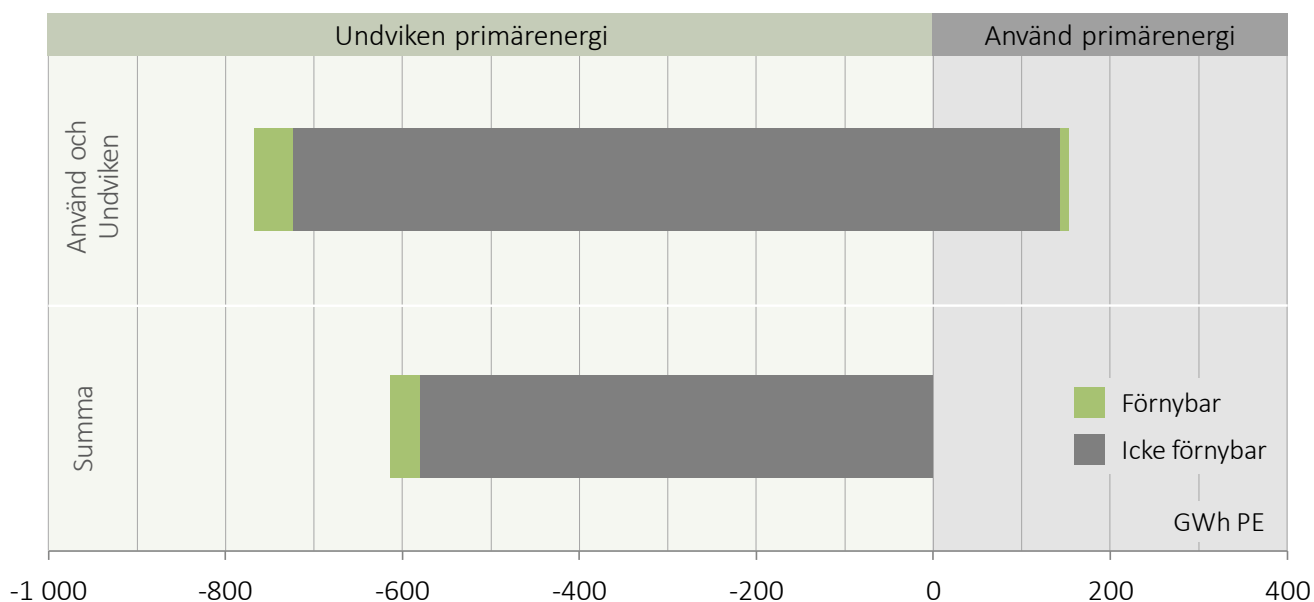
De delar som i jämförelse har stor påverkan på resultatet figur 6 och tabell 2 är:

- Användning av torv. Både klimatpåverkan och primärenergipåverkan från torv är omdiskuterad och i detta primärenergibokslut har vi valt samma redovisning som VMK (2017) gör. *(Röd stapel, använd primärenergi).*
- Elkonsumtionen för driften av produktionsanläggningarna ger ett tydligt bidrag till primärenergipåverkan. *(Gul stapel, använd primärenergi).*
- All uppvärmning av bostäder och lokaler ger en primärenergianvändning. Den alternativa individuella uppvärmningen som har studerats i primärenergibokslutet är ur primärenergisynpunkt en mix av bra alternativ. Trots detta kan betydande primärenergianvändning undvikas med fjärrvärme *(grön stapel, undvikna primärenergi).*
- Elproduktionen är känd för att ge ett relativt stort bidrag till primärenergipåverkan. Genom att Växjö Energi producerar och säljer el till elsystemet kan man undvika alternativ produktion för denna mängd el. *(Mörkgul stapel, undvikna primärenergi).*

I tabell 2 kan man se att primärenergibokslutet förbättrats avsevärt mellan år 2014 och år 2017. Den stora orsaken till detta är att under 2015 startades Växjö Energis nya biobränsleeldade kraftvärmeverk. Anläggningen förändrade kraftigt Växjö Energis produktionsmix vilket bland

annat resulterat i att man kunnat minska användningen av fossila bränslen, torv och olja. Detta har fått stor betydelse för Växjö Energis samlade primärenergipåverkan. Den största förändringen ges från den kraftigt ökade elproduktionen. Det nya kraftvärmeverket producerar el från ett förnyelsebart bränsle vilket till stor del ersätter fossil kraftverksproduktion i det nordeuropeiska elnätet. För primärenergibokslutet i sin helhet ges mycket tydliga positiva effekter för utvecklingen mellan 2014 och 2017 vilket illustreras i tabell 2. Förbättringen motsvarar en minskad användning av primärenergi i samhället på drygt 180 GWh.

I figur 7 illustreras den totala primärenergipåverkan uttryckt i icke-förnybar och förnybar energi för år 2017. Som framgår av figuren är den icke-förnybara primärenergien helt dominerande. En viktig orsak till detta är att Växjö Energi förvisso har en stor användning av biobränslen, men de valda primärenergifaktorerna (se även avsnittet "Primärenergi för biobränsle") inkluderar endast den icke-förnybara hjälpenergin. En annan viktig orsak ligger i att en stor del av både använd och undviken primärenergi beror av primärenergi för el i det nordeuropeiska kraftsystemet, vilken i sin tur domineras av produktion från fossila bränslen (kol och naturgas).

Figur 7. Växjö Energis sammanlagda användning av primärenergi 2017. Diagrammet visar samma resultat som i tidigare figur 6, men istället för ursprung redovisas här primärenergien uppdelad på förnybar respektive icke-förnybar primärenergi. Observera att primärenergi för sekundära träbränslen, pellets och briketter inte ingår (förutom hjälpenergi för att få fram bränslet) eftersom sekundära träbränslen och råvarorna till pellets och briketter år 2017 bedömts ha fallit som restprodukter vid produktion av sågat timmer, massa och papper oberoende av efterfrågan av bränslen.

Primärenergi ur ett värmekundsperspektiv

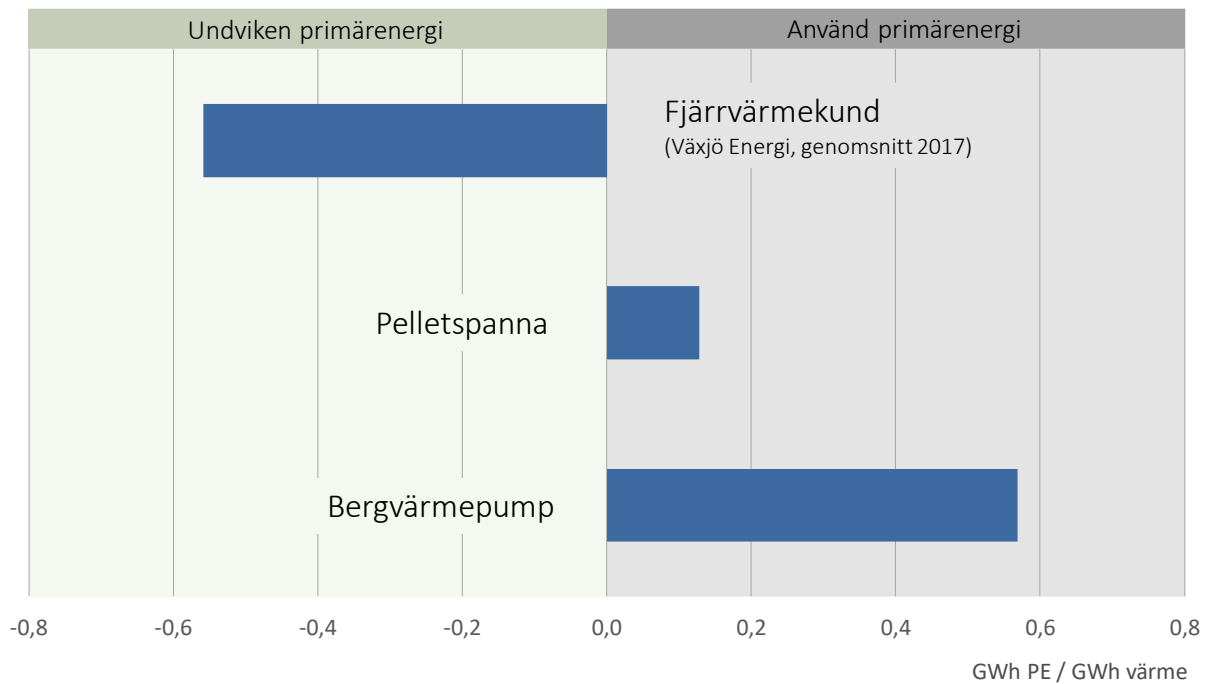
I de tidigare avsnitten har primärenergibokslutet redovisats för hela energiföretaget Växjö Energi. Men det är också intressant att belysa vilken påverkan som värmekunderna till Växjö Energi har genom sitt val av fjärrvärme.

För att få fram värmekundens påverkan utgår vi från resultatet för hela företaget och gör sedan följande:

- Aktiviteter som inte beror av att fjärrvärmekunden valt fjärrvärme exkluderas. För Växjö Energi gäller detta produktion och leveranser av fjärrkyla, vindkraft, solkraft och elnätsförluster. Däremot behålls t ex elproduktion från kraftvärmeproduktion eftersom värmekundens val av fjärrvärme är en förutsättning för att elproduktionen skall kunna ske genom kraftvärmeproduktion.
- Vidare exkluderas effekten av den alternativa uppvärmningen. Orsaken är att vi vill beräkna nettopåverkan per använd mängd värme och kunna jämföra detta mot andra uppvärmningsalternativ ur ett kundperspektiv. (I primärenergibokslutet för hela energiföretaget utgörs den alternativa uppvärmningen av en mix av uppvärmningstekniker, se avsnittet ” Hur värms bostäder och lokaler om vi inte har fjärrvärme?“).
- Efter exkluderandet av poster enligt ovan slås nettoresultatet ut på såld mängd fjärrvärme. Detta ger den genomsnittliga primärenergipåverkan ur ett värmekundsperspektiv och illustreras som den översta stapeln i figur 8 (se nästa sida).

I genomsnitt bidrog Växjö Energis värmekunder år 2017 till att minska användningen av primärenergi genom sitt val av fjärrvärme. Resultatet kan vid första anblicken verka förvånande, dvs att användningen av fjärrvärme resulterar i en minskad primärenergianvändning. Huvudorsakerna till resultatet är att Växjö Energi använde bränslen med låg primärenergianvändning (biobränslen) och att fjärrvärmeanvändningen samtidigt möjliggjorde elproduktion i kraftvärmeverket som i sin tur ersätter annan elproduktion i det nordeuropeiska kraftsystemet med klart högre primärenergianvändning. Sammanfattningsvis, att producera el med bränslen med låg primärenergipåverkan är mycket effektivt och det är tack vare avsättningen av fjärrvärme, dvs fjärrvärmekunderna, som denna elproduktionen finns i kraftvärmeverket.

I figur 8 illustreras även motsvarande primärenergipåverkan för en tänkt värmekund med pelletspanna respektive med bergvärmepump ur ett konsekvensperspektiv. Alla alternativen är beräknade för en värmekund i Växjö kommun år 2017.

Figur 8. Illustration av primärenergipåverkan för fjärrvärmekunder till Växjö Energi ur ett konsekvensperspektiv år 2017 (översta stapeln). I figuren illustreras även motsvarande primärenergipåverkan för en värmekund med pelletspanna respektive bergvärmepump.

Primärenergianvändningen beräknad med andra metoder och ansatser.

Det förekommer olika typer av primärenergiberäkningar. Flera av dessa återfinns även i och omkring energiföretagens verksamhet. Beräkningar är ofta avsedda för att besvara samma typ av frågor men inte alltid. Att det förekommer olika typer av beräkningar är ett problem speciellt när det används för att styra utvecklingen av våra energiföretag. Det hade varit ett mindre problem om resultaten var likartade men tyvärr är det precis tvärtom, det är stor skillnad i resultaten och det blir därmed även stor skillnad i hur beräkningarna styr när vi fattar beslut om förändringar i energisystemen.

Skillnaderna i ansatser berör exempelvis valet av systemgräns, värde på primärenergifaktor, vad som avses studeras. Dessutom påverkar, som nämnts tidigare i rapporten, om man väljer att studera primärenergi utifrån ett "bokföringsperspektiv" eller ett "konsekvensperspektiv". En mer utförlig presentation av skillnader mellan metoder och ansatser återfinns i tidigare i rapporten samt i Profu (2106).

I denna rapport presenteras primärenergianvändningen utifrån ett konsekvensperspektiv för föregående år, kort benämnt "Konsekvens-Redovisning". Den vanligaste metoden för redovisning är dock bokföringsprincipen. Som tidigare diskuteras så är den betydligt enklare att beräkna eftersom den avgränsar analysen till enbart direkt påverkan från den egna verksamheten. Men bokföringsprincipen fångar inte om nettopåverkan på primärenergianvändningen. I tabell 3 visas tre värden på fjärrvärmens primärenergianvändning (primärenergifaktorer).

Tabell 3: Primärenergifaktorer för fjärrvärme enligt tre olika beräkningsmetoder

Primärenergifaktor enligt denna utredning (Konsekvens-Redovisning, 2017):	-0,56
Primärenergi enligt Värmemarknadskommittén lokala miljövärden (Bokföring- Redovisning, 2017):	0,06
Primärenergi enligt Boverkets rekommendationer (BFS 2017:5, BBR 25):	1,0

Alla tre värdena är framtagna för att kunna användas när energiföretagen redovisar sin primärenergi. De första två värdena är framtagna för att visa Växjö Energis primärenergi-användning för fjärrvärmeproduktionen. Det sista värdet är ett generaliserat värde för all svensk fjärrvärme. Eftersom det är stor skillnad mellan fjärrvärmesystemen så är det inte rimligt att använda ett generaliserat värde för all fjärrvärme såsom Boverket föreslår. Skillnaden mellan bokförings- och konsekvensprincipen är betydande och beror på de stora skillnader som finns i vad som studeras. Med ett konsekvensperspektiv beskrivs även indirekta nyttigheter som fjärrvärmens ger. Det som framförallt slår igenom är samproduktionen av el. Tack vare fjärrvärmens kan kraftvärmeverket även producera el och därmed kan annan elproduktion i kraftsystemet ersättas.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att man bör använda konsekvensprincipen, dvs den mer ambitiösa ansatsen där hela påverkan på primärenergianvändningen studeras. Resultatet visar att Växjö Energis fjärrvärme är resurseffektiv. Tack vare fjärrvärmens ges en minskning av primärenergianvändningen. Den beräknade primärenergifaktorn -0,56 visar att för varje MWh fjärrvärme som Växjö Energi levererar så minskar den totala primärenergianvändningen i samhället med 0,56 MWh. De andra två beräkningarna (Lokala Miljövärden, BBR Boverket) klarar inte av att visa nettopåverkan på primärenergianvändningen.

Referenser

Profu (2017) *Biobränslemarknaden 2017*, årlig bränslemarknadsutredning

Profu (2016) *Primärenergi för energiföretag*, rapport på uppdrag av Svensk Fjärrvärme

SIS (2014) *Byggnaders energiprestanda – Del 3: Klassning av miljöpåverkan*, SS24300-3:2014

VMK (2017) *Överenskommelse i värmemarknadskommittén 2017 om synen på bokförda miljövärden för fastigheter uppvärmda med fjärrvärme med värden för 2017*, december 2017

